

KARDEŞLİK HUKUKU MÜMİNLER KARDEŞTİRLER

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
“...حَسْبُ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ.”

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
“...Müslüman kardeşini küçük görmesi kişiye kötülük olarak yeter.”
(D4882 Ebû Dâvûd, Edeb, 35)

عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
”لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ”مَنْ نَفَسَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ عَلَى مُسْلِمٍ سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ.“

عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ”مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَى.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ”إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَافَسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.“

Enes'ten nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
“Sizden biri, kendisi için istediğini
(Müslüman) kardeşi için de istemedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olamaz.”
(B13 Buhârî, İmân,7)

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle
buyurmuştur: “Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarında bir sıkıntıyı
giderirse, Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarında birini giderir. Kim
darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa, Allah da dünya ve âhirette onun
işlerini kolaylaştırır. Kim bir Müslüman'ın ayıbını örterse, Allah da dünya ve
âhirette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allah
da onun yardımcısı olur.”
(D4946 Ebû Dâvûd, Edeb, 60)

Nu'mân b. Beşîr'in naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
“Müminler, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede,
tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek
ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.”
(M6586 Müslim, Birr, 66)

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle
buyurmuştur: “Zandan sakının! Zira zan, yalanın ta kendisidir. Birbirinizin
sözlerine kulak kabartmayın. Birbirinizin özel hâllerini araştırmayın.
Birbirinizle üstünlük yarışı içine girmeyin. Birbirinize haset etmeyin. Birbirinize
kin beslemeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun!”
(M6536 Müslim, Birr, 28)

B

ir gün ashâbıyla birlikte otururken Hz. Peygamber'in mübarek ağzından şu sözler dökülür: "Allah'ın şehit ya da peygamber olmayan öyle kulları vardır ki kıyamet gününde Allah'a olan yakınlıkları nedeniyle peygamberler ve şehitler onlara gıpta ederler." Bu sözü işiten sahâbîler bir anda kulak kesilip merakla sorarlar: "Kim bunlar, yâ Resûlallah?" Ashâbın dikkatini toplayan Allah Resûlü şu açıklamayı yapar: "Bunlar, akrabalık ya da aralarında dönüp dolaşan bir maldan kaynaklanan çıkarları olmaksızın, sırf Allah için birbirlerini seven insanlardır. Onların yüzlerinde bir nur vardır ve onlar hidayet üzeredirler. İnsanlar telaşa düştüklerinde onlar korkuya kapılmazlar, insanlar hayıflanırken onlar üzülmezler." Allah Resûlü bu sözlerinin ardından, "Haberiniz olsun, Allah'ın sevgili kullarına korku yok. Onlar üzülecek de değillerdir."¹ âyetini okur.² Elbette, "Benim rızam için birbirini sevenler nerede! Sığınacak hiçbir gölgenin bulunmadığı bugün, ben onları arşımın gölgesinde ferahlatacağım."³ muştusundan haberdar olan ve bunu hayatları boyunca ilke edinmiş olan Müslümanlar, bekledikleri o günde tasalanmayacaktır. Zira onlar, imanın en güçlü tutamağı olan, Allah için sevmeyi ve Allah için buğuz etmeyi başarmışlardır.⁴ Onlar, Allah için birbirlerini sevdiklerinden dolayı bir araya gelirler ve bu hâl üzere dağılırlar.⁵

Mal, makam, akrabalık ya da başka bir ortak yönden ziyade, kişilerin sahip olduğu güzel ahlâk, iyi huy gibi özellikler nedeniyle oluşan sevgi, Allah için olan sevgidir. Müminlerin birbirleriyle ilişkilerini de bu sevgi şekillendirmelidir. Ancak Allah için olan sevgi, O'nun rızasına muhalif, yani haksızlıklar ya da gayri ahlâkî davranışlar ortaya çıktığında, ona karşı gösterilecek tepkiyi ve tavrı da içinde barındırmaktadır. Bu nedenle, sevdiği insanlar tarafından yapılan haksızlık ve çirkinliklere ses çıkarmayan, ona karşı çıkmayan, hoşnutsuzluğunu ortaya koymayan kişinin sevgisinin Allah için olmadığı belirtilmektedir.⁶ Dolayısıyla sözü ve söylemi aşarak, gerçek ilişkileri belirleyen ve şekillendiren, böylece toplumda emir bi'l-ma'rûf ve nehiy ani'l-münker görevinin ifasını sağlayan sevgi ve buğuz, Allah için olduğu takdirde, kişiyi cennete götürecektir ana sermayedir.

Ebû Zerr'in de içinde bulunduğu bir topluluğa uğrayan Hz. Peygamber, bir vesileyle onlara şu soruyu sorar: "Allah'a en sevimli gelen amel nedir?"

¹ Yûnus, 10/62.

² D3527 Ebû Dâvûd, Büyü', (İcâre), 76.

³ M6548 Müslim, Birr, 37.

⁴ D4681 Ebû Dâvûd, Sünnet, 15; T2521 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 60.

⁵ M2380 Müslim, Zekât, 91.

⁶ BŞ9517 Beyhakî, Şuabü'l-îmân, 7/70.

İnsanlar saymaya başlar; bazıları namaz, bazıları zekât, bazıları da, cihad diye cevaplandırır Allah Resûlü'nün sorusunu. Efendimiz şu açıklamayı yapar: “Allah’a en sevimli gelen amel, Allah için olan sevgi ve Allah için olan nefrettir.”⁷ Bir başka konuşmasında, sevdiğini Allah için sevmeyen kimsenin imanın zevkine varamayacağını belirten⁸ Allah Resûlü, Allah için olan sevgi ve nefretin, en güçlü iman bağı olduğuna dikkat çekmekte;⁹ Allah için olan sevginin, Allah tarafından seilmeyi de sağlayacağını vurgulamaktadır.¹⁰ Yüce bir ahlâka sahip olan¹¹ Allah Resûlü’ne ittiba etmek, ona uymak kişiye, Allah’ın sevgisini kazandıracak,¹² Allah Teâlâ da sevdiğini asla ateşe atmayacaktır.¹³

Allah için olan sevgi, Hz. Peygamber’in, “*Tamamlamak üzere gönderildim.*” dediği¹⁴ güzel ahlâk sayesinde ortaya çıkmaktadır. Zira güzel ahlâk, yaşadığı toplumda insanı seçkin kılmakta, dolayısıyla sevgi ve kalıcı dostluklara kapı aralamaktadır. Nitekim Allah Resûlü’ne, “İyilik nedir?” diye sorulduğunda, “*Güzel ahlâktır.*” cevabını vermiş,¹⁵ dolayısıyla kişiyi cennete götürecektir şey olarak nitelediği¹⁶ güzel ahlâkla, iyi insan ve güzel Müslüman olmak arasında ilişki kurmuştur.

Müslüman’ın çevresine zarar vermesi, kötülük yapması, dolayısıyla insanların ondan uzaklaşmaları ise düşünülemez. Zira Hz. Peygamber, “*İnsanların en şerlisi, kötülüklerinden korunmak için insanların kendisini terk ettiği kişidir.*”¹⁷ buyurmaktadır. Ebû Zerr’e yaptığı nasihatte de, “*Nerede olursan ol, Allah’tan kork. Kötülüğün ardından bir iyilik yap ki onu silsin ve insanlara güzel ahlâkla muamele et.*”¹⁸ tavsiyesinde bulunmaktadır.

Karşılıklı muhabbet ve merhamet üzerine kurulan bu ilişki ağında, güven esastır. Müslüman, çevresine güven vermek ve güvenilir olmak zorundadır. Zira Allah Resûlü, komşularının kötülüğünden emin olmadığı, yani çevresine güven vermeyen kimsenin cennete giremeyeceğini beyan etmiş;¹⁹ kendisiyle ülfet edilemeyen, dostluk kurulamayan insanlarda da hayır olmadığını vurgulamıştır.²⁰ Bu nedenle her Müslüman, Allah Resûlü’nün “*...Müslüman kardeşini küçük görmesi kişiye kötülük olarak yeter.*”²¹ hadisini daima hatırında tutmalı, hiçbir şekilde çevresindekileri küçümsememeli, onları hakir görmemeli, güveni zedeleyecek bir davranışta bulunmamalı, haksızlık yapmamalı ve kimseye hakaret etmemelidir.²² Nitekim Müslüman’ın, kardeşine karşı nasıl davranması gerektiği Resûlullah’ın şu sözlerinde ifadesini bulmaktadır: “*Kardeşinle tartışmaya girme, onunla kırıcı şekilde şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme.*”²³

⁷ HM21628 İbn Hanbel, V, 145.

⁸ B6041 Buhârî, Edeb, 42.

⁹ MŞ30412 İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, İmân ve rü’yâ, 6.

¹⁰ HM19662 İbn Hanbel, IV, 386.

¹¹ Kalem, 68/4.

¹² Âl-i İmrân, 3/31.

¹³ HM13501 İbn Hanbel, III, 236.

¹⁴ MU1643 *Muvatta’*, Hüsni’l-hulk, 1.

¹⁵ M6516 Müslim, Birr, 14.

¹⁶ T2004 Tirmizî, Birr, 62.

¹⁷ T1996 Tirmizî, Birr, 59.

¹⁸ T1987 Tirmizî, Birr, 55.

¹⁹ M172 Müslim, İmân, 73.

²⁰ HM9187 İbn Hanbel, II, 400.

²¹ D4882 Ebû Dâvûd, Edeb, 35.

²² HM8707 İbn Hanbel, II, 360.

²³ T1995 Tirmizî, Birr, 58.

Cennete kavuşmaya ciddi bir engel olarak zikredilen, karşılıklı muhabbetten yoksunluk,²⁴ dünyada da toplumsal barış ve huzurun en büyük engeli olarak görülmektedir. Bununla birlikte, sevgide ve nefrette aşırılık ve ilkesizlik hem bireysel ve hem de toplumsal çöküşe neden olacaktır.²⁵ Bu nedenle Sevgili Peygamberimiz, “Sevdiğini ölçülü sev, belki bir gün düşmanın olur. Nefret ettiğine de ölçülü davran, belki bir gün dostun olur.”²⁶ ifadesiyle, her şeyde olduğu gibi, sevgi ve nefrette de orta yolu ve ihtiyatı önermiştir.

Allah için sevmek kişiye huzur verir, topluma da esenlik getirir. “Sizden biri, kendisi için istediğini (Müslüman) kardeşi için de istemedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olamaz.”²⁷ ifadesi diğerkâmlık ve fedakârlık duygusunu ortaya çıkarmakta ve beslemektedir. Bu konuda Sevgili Peygamberimiz şu müjdeyi vermiştir: “Kim bir Müslüman’ın dünya sıkıntılarında bir sıkıntıyı giderirse, Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarında birini giderir. Kim darda kalan bir kimsenin işini kolaylaştırırsa, Allah da dünya ve âhirette onun işlerini kolaylaştırır. Kim bir Müslüman’ın ayıbını örterse, Allah da dünya ve âhirette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allah da onun yardımcısı olur.”²⁸

Kendisine inananları, “Müslümanlar” olarak isimlendiren²⁹ Yüce Rab-bimiz, mümin erkeklerle mümin kadınları birbirlerine dost³⁰ hatta kardeş ilân etmiştir.³¹ Nitekim bu hususa, sık sık vurgu yapan Allah Resûlü ve ashâbı, hayatları boyunca kardeşliğin en güzel örneklerini takdim etmişlerdir. Onlar, dil, ırk, cinsiyet, makam veya statü açısından farklı konumlarda olmalarına rağmen, bütün Müslümanların eşit hak ve saygınlığa sahip olduklarının bilincinde idiler. Zira Allah Resûlü, “Müslüman’ın diğer Müslümanlarla ilişkisi, birbirine kenetlenmiş bina gibidir.”³² teşbihiyle ferdiyetçiliği ortadan kaldırmış, “Müminler, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermeye, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.”³³ ifadesiyle de Müslümanlar arası ilişkinin nasıl olması gerektiğini öğretmiştir. Nitekim insanlık için bir rahmet olarak gönderilen³⁴ Allah Resûlü, merhametle insanları kucaklamış,³⁵ ve paylaşmayı öğretmiştir. Yoksul olan Ashâb-ı Suffe hakkında, “Evinde iki kişilik yemeği olan, üçüncü kişiyi; dört kişilik yemeği olan ise beşinci veya altıncıyı alıp yemeğe götürsün.” talimatını vermiş; birer ikişer dağıtılan Ashâb-ı Suffe’den on kişiyi de kendisi evine yemeğe götürmüştür.³⁶ Kardeşleri için ashâbın yaptığı fedakârlık, sadece yemek yedirmekle sınırlı kalmamıştır. Meselâ, Medine’ye hicret eden, Abdurrah-

²⁴ M194 Müslim, İmân, 93.

²⁵ MA20270 Abdürrezzâk, Musannef, 181.

²⁶ T1997 Tirmizî, Birr, 60.

²⁷ B13 Buhârî, İmân, 7.

²⁸ D4946 Ebû Dâvûd, Edeb, 60; T1930 Tirmizî, Birr, 19.

²⁹ Hac, 22/78.

³⁰ Tevbe, 9/71.

³¹ Hucurât, 49/10.

³² B2446 Buhârî, Mezâlim, 5.

³³ M6586 Müslim, Birr, 66.

³⁴ Enbiyâ, 21/107.

³⁵ Âl-i İmrân, 3/159.

³⁶ B602 Buhârî, Mevâkütü’s-salât, 41.

man b. Avf, Hz. Peygamber tarafından ensardan Sa'd b. Rebî'nin yanına verilmiştir. Kardeşliğin ve fedakârlığın en güzel örneğini sergileyen Sa'd, Abdurrahman'a malının yarısını vermeyi teklif etmiştir.³⁷

Müslüman, içinde yaşadığı topluma asla kayıtsız kalamaz. Bu onun iyi bir Müslüman oluşu ve güzel ahlâklı oluşuyla ilgili bir husustur. Güzel ahlâksa, insanlara karşı güler yüzlü olmak, iyiliği yaymak ve kötülöklere engel olmak anlamına gelir.³⁸ Bu nedenle Müslüman, insanlara, hatta bütün mahlûkata zarar veren her şeyi ortadan kaldıracak; insanlığın yararına olanları inşa etmek, yaşatmak ve yaygınlaştırmak için elinden gelen her şeyi yapacaktır. Bunları sadaka bilinciyle yerine getirecektir. Zira iki kişinin arasında adaletle hükmetmek, hayvanına binmek isteyen yahut eşyasını hayvana yüklemek isteyen bir kimseye yardım etmek, bu kapsamda değerlendirilebilecek birer sadakadır. Güzel söz bir sadakadır. Namaza giderken atılan her bir adım sadakadır. Yoldan eziyet verici şeyleri gidermek bir sadakadır.³⁹ Kısacası kişinin kendisine, insanlığa ve Rabbine karşı sadakatini gösteren her türlü davranış sadakadır.

Sevgili Peygamberimiz, "Müslümanların işleriyle ilgilenmeyen kimse onlardan değildir."⁴⁰ uyarısıyla, kişinin sosyal konulara duyarlı olmasıyla Müslüman topluma aidiyeti arasında sıkı bir ilişki kurmuştur. Çevresinde olup bitenlere karşı duyarsızlığı hiçbir şekilde Müslüman'a yakıştırmayan Allah Resûlü, Müslüman'ın gücü yetiyorsa gördüğü çirkinlikleri bizzat kendisinin ortadan kaldıracığını, gücü yetmiyorsa diliyle onun yanlış olduğunu anlatacağını, buna da gücü yetmiyorsa, hoşnutsuzluğunu ifade etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.⁴¹

Bireysel ve toplumsal ahlâkın sürekli olarak iyileştirilmesini sağlama duyarlılığı, etkisini kişinin bizzat kendisinden başlamak suretiyle gösterecektir. Zira Yüce Rabbimiz, "Siz Kitab'ı okuyup durduğunuz hâlde, kendinizi unutup başkalarına iyiliği mi emrediyorsunuz?"⁴² ifadesiyle, kendi yaşantısına bakmadan başkalarına nasihatte bulunan insanları açık bir şekilde kınamaktadır. Hz. Peygamber de, kendine bakmaksızın başkalarına nasihatte bulunanların ne durumda olduklarını şu teşbihle anlatmaktadır: "Kıyamet günü bir adam getirilip, cehenneme atılacaktır. Bağırsakları dışarı dökülen bu adam, eşeğin değirmen taşının etrafında döndüğü gibi cehennemde, bağırsaklarının etrafından dönecektir. Cehennemdekiler etrafına toplanıp, 'Sen iyiliği tavsiye edip, kötülöklere insanları uzaklaştırmaz mıydın (Bu ne hâl)?' diye soracaklardır. Bunun üzerine o adam, 'Evet. İyiliği emrederdim, ancak kendim

³⁷ B2049 Buhârî, Büyü', 1.

³⁸ T2005 Tirmizî, Birr, 62.

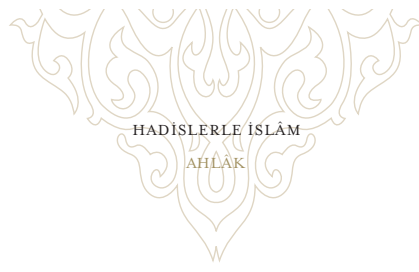
³⁹ M2335 Müslim, Zekât, 56.

⁴⁰ MS907 Taberânî, el-

Mu'cemü's-sağır, II, 131.

⁴¹ M177 Müslim, İmân, 78.

⁴² Bakara, 2/44.

yapmazdım; kötülüklerden insanları sakındırırdım, ancak onları kendim yapardım.” açıklamasında bulunacaktır.⁴³

Merhamet etmediği sürece rahmet-i Rahmân'a kavuşamayacağını⁴⁴ bilen Müslüman'ın, kendisiyle aynı inancı paylaşan din kardeşleriyle özel bir hukuku vardır. Onlara asla zulmetmemeli, hakaret etmemeli, yardımına ihtiyaç duyduklarında onları yalnızlığa itmemeli⁴⁵ ve asla onları hakir görmemelidir.⁴⁶ Buna rağmen Allah Resûlü, şeytanın, Müslümanların aralarını açarak onları birbirlerine düşürmekle emeline ulaşmaya çalışacağı uyarısını yapmaktadır.⁴⁷ Hz. Peygamber bu konudaki uyarısını şu şekilde sürdürmektedir: “Zandan sakının! Zira zan, yalanın ta kendisidir. Birbirinizin sözlerine kulak kabartmayın. Birbirinizin özel hâllerini araştırmayın. Birbirinizle üstünlük yarışı içine girmeyin. Birbirinize haset etmeyin. Birbirinize kin beslemeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun!”⁴⁸

Bu kardeşlik hukuku gereği Müslümanların birbirlerinin hatalarına karşı affedici olmalarını da isteyen Peygamberimiz, kardeşi özür dilediği hâlde özrünü kabul etmeyen kişinin büyük bir hata işlemiş olacağını ifade etmiştir.⁴⁹

Birbirlerinin dostu, hatta kardeşi olarak kabul edilen, birlik ve dayanışmada kenetlenmiş bir el örneğiyle anlatılan⁵⁰ Müslümanların, birbirlerini lânetlemeleri, öldürmeleriyle eşdeğerde görülmüş,⁵¹ çatışmaları durumunda her iki tarafın da cehennemlik olacağı belirtilmiş,⁵² herhangi bir nedenle aralarında kırgınlık oluşursa bunun üç günden fazla uzatılmaması tavsiye edilmiş,⁵³ barışmak için elini ilk uzatanın diğerinden daha hayırlı olduğu vurgulanmıştır.⁵⁴ Pazartesi ve perşembe günleri cennetin kapısının açılacağını, Allah'a şirk koşmayan müminlerin bağışlanacağını ancak küskünlüklerini sürdürenlerin affedilmeyeceği,⁵⁵ müminlere zarar verenin ve onlara tuzak kuranın da lânetlendiği belirtilmiştir.⁵⁶ Hatta genel olarak Müslümanlarla ve özel olarak da akrabalarıyla irtibatını kesmeyen kimselerin Allah katında en üstün insanlar olduğu, irtibatını kesenlerin ise en kötü durumda olduğuna dikkat çekilmiştir.⁵⁷

Yüce Allah, müslümanların arasındaki problemlerini adaleti gözeterek çözmelerini istemektedir.⁵⁸ Ancak anlaşmazlık ve kargaşayı körükleyecek davranışlardan kaçınılmasına yapılan vurgular da en azından bunun kadar önemlidir. Udeyse b. Ühbân anlatmaktadır: “Ali b. Ebû Tâlib Basra'ya geldiğinde babama uğradı ve şöyle dedi: ‘Ey Ebû Müslim! Şu insanlara karşı bana yardım etmeyecek misin?’ Ebû Müslim, ‘Elbette edeceğim.’ diye cevap verdi ve cariyesinden kılıcını çıkarmasını istedi. Cariye kılıcını çı-

⁴³ M7483 Müslim, Zühd, 51.

⁴⁴ M6028 Müslim, Fedâil, 65.

⁴⁵ HM8707 İbn Hanbel, II, 360.

⁴⁶ HM7713 İbn Hanbel, II, 277.

⁴⁷ T1937 Tirmizî, Birr, 25; HM14876 İbn Hanbel, III, 355.

⁴⁸ M6536 Müslim, Birr, 28.

⁴⁹ İM3718 İbn Mâce, Edeb, 23.

⁵⁰ D2751 Ebû Dâvûd, Cihâd, 147; N4738 Nesâî, Kasâme, 9-10.

⁵¹ B6105 Buhârî, Edeb, 73.

⁵² M7253 Müslim, Fiten, 15.

⁵³ B6077 Buhârî, Edeb, 62.

⁵⁴ M6532 Müslim, Birr, 25.

⁵⁵ M6544 Müslim, Birr, 35.

⁵⁶ T1941 Tirmizî, Birr, 27.

⁵⁷ T2325 Tirmizî, Zühd, 17.

⁵⁸ Nisâ, 4/58.

kardığında onun tahtadan olduğu görüldü. Bunun üzerine, 'Benim dostum senin de amcaoğlun, Müslümanlar arasında bir fitne çıkarsa tahtadan bir kılıç edinmem için benden söz aldı. İstersen seninle birlikte (bu kılıçla) savaşa çıkarım.' dedi. Hz. Ali de, 'Benim ne sana ve ne de senin kılıcına ihtiyacım var.' diyerek orayı terk etti."⁵⁹

Ebû Müslim'in edindiği tahtadan kılıcın simgesel bir değeri vardır ve kargaşaları körükleyecek davranışlardan sakınmak gerektiğini gösterir. Ancak bu tavır sadece çatışmalar için geçerli değildir. Aksine Allah Resûlü, ayrışmaya neden olacak bütün davranışlardan uzak durulmasını tembihlemiştir. Bu bağlamda kişinin, kardeşi hakkında hoşlanmayacağı şeyleri anlatmasını yasaklamış,⁶⁰ onun ırz, namus ve şerefini koruyan kimsenin kıyamet gününde Allah tarafından korunacağını vurgulamış,⁶¹ kardeşinin kanının, malının ve namusunun ona haram olduğunu belirtmiştir.⁶²

Seçilip, "Müslümanlar" olarak isimlendirilen ve bütün insanlığa karşı bir görev yüklenen müminlerin, öncelikle iç bütünlüğünü ve huzurunu sağlayacak olan önlemler alınmış ve aralarında geçerli olan özel bir hukuk inşa edilmiştir. Buna göre, tarağın dişleri gibi eşit kabul edilen müminler⁶³ birbirlerinin kardeşidirler, asla birbirlerine haksızlık yapmazlar ve birbirlerini yalnız bırakmazlar.⁶⁴ Bu nedenle Müslüman tanımlanırken, "Diğer Müslümanların, hatta bütün insanların elinden ve dilinden güven içinde olduğu kimsedir."⁶⁵ ifadesine yer verilmektedir. Onlar birbirlerine karşı son derece merhametlidirler.⁶⁶ Nitekim Rahmet Peygamberi, "Büyüklerimize hürmet göstermeyen,⁶⁷ küçüklerimize de merhamet etmeyen kimse bizden değildir."⁶⁸ demek suretiyle dimağları sarsacak kadar sert bir uyarıda bulunmaktadır. Merhamet etmeyene merhamet olunmayacağını,⁶⁹ hatta insanlara merhamet etmeyen kimseye Allah'ın da merhamet etmeyeceğini belirtmiştir Sevgili Peygamberimiz.⁷⁰

Allah Resûlü, "Kardeş olun." çağrısında bulunduğu Müslümanların, birbirleri üzerinde özel hakları olduğunu belirtmiş;⁷¹ aralarındaki ülfet, sevgi ve dostluğu pekiştirecek davranışları da teşvik etmiştir. Kişinin kardeşini güler yüzle karşılmasını sadaka olarak nitelemiş,⁷² kardeşlerinden birini Allah için sevdiğinde bunu kendisine bildirmesini tavsiye etmiş,⁷³ "El sıkışın içinizdeki kin gitsin, birbirinize hediyeler verin sevginiz artsın ve düşmanlıklar yok olsun." buyurmuştur.⁷⁴ "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, aranızda sevgi ve muhabbeti ikame etmedikçe de iman etmiş olmazsınız."⁷⁵ ifadeleri de Müslümanların birbirleriyle ilişkilerinin ve birbirlerine karşı vazifelerinin imanî boyutunu ortaya koymaktadır.

⁵⁹ İM3960 İbn Mâce, Fiten, 10; T2203 Tirmizî, Fiten, 33.

⁶⁰ M6593 Müslim, Birr, 70.

⁶¹ T1931 Tirmizî, Birr, 20; HM28093 İbn Hanbel, VI, 449.

⁶² M6541 Müslim, Birr, 32.

⁶³ MB195 Kudâî, *Müsnedü's-sihâb*, 1/145.

⁶⁴ B2442 Buhârî, Mezâlim, 3.

⁶⁵ B10 Buhârî, İmân, 4.

⁶⁶ Fetih, 48/29.

⁶⁷ T1919 Tirmizî, Birr, 15.

⁶⁸ D4943 Ebû Dâvûd, Edeb, 58.

⁶⁹ M6028 Müslim, Fedâil, 65.

⁷⁰ M6030 Müslim, Fedâil, 66.

⁷¹ M5651 Müslim, Selâm, 5.

⁷² T1956 Tirmizî, Birr, 36.

⁷³ T2391 Tirmizî, Zühd, 53; HM17303 İbn Hanbel, IV, 131.

⁷⁴ MU1651 *Muvatta'*, Hüsnü'l-hulk, 4.

⁷⁵ M194 Müslim, İmân, 93.